

📄 **EKOLOGICKÁ KONEKTIVITA V KOCKE**

Perspektíva ekologickej konektivity v Karpatoch v roku 2020

SLOVENSKO

© Rastislav Stanik

Živočíchy migrujúce na veľké vzdialenosti

Ohrôzenia

- »fragmentácia krajiny
- »migračné bariéry
- »nelegálny lov

Veľkosť populácie

Stav ochrany

900-1300

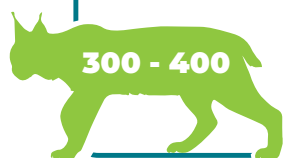
prísne chránený

300-600
(100 svoriék)

Lov povolený medzi 1.11. – 15.1.
(kvóta v sezóne 2020/21 50 jedincov)

ohrozený

300 - 400

prísne chránený

Zdroj: Podľa aktuálnych údajov Európskej komisie o stave biotopov a druhov európskeho významu

Prírodné bohatstvo Slovenska

Slovensko je krajina s bohatou biodiverzitou, ktorá zahŕňa viac ako 800 druhov chránených rastlín a viac ako 1000 druhov chránených živočíchov. Medzi nimi majú veľké šelmy – medvede, vlky, rysy – špecifické postavenie ako „indikátorové druhy“ na vrchole potravinovej pyramídy. Sú znakom toho, že príroda je v dobrom stave.

Ekologická konektivita

Nefragmentovaná krajina poskytuje voľne žijúcim druhom živočíchov potrebné trasy pre ich migráciu, miesta pre hľadanie potravy a rozmnožovanie, ako aj zachovanie zdravého genofondu. Chránené a neprerušované ekologické koridory zohrávajú dôležitú úlohu aj pri znižovaní konfliktov medzi ľuďmi a živočíchmi, osobitne u zvierat, ktoré migrujú na veľké vzdialenosti, alebo majú rozsiahle lovné teritórium (medvede, vlky a rysy)

Zvyšujúca sa fragmentácia krajiny na Slovensku

Slovensko sa rozvíja rýchlym tempom a prírodná krajina je výstavbou rozdelená (fragmentovaná) na malé celky. Fragmentácia je rozdrobovanie celistvých častí krajiny (prírodných ekosystémov a biotopov) na menšie a často izolované celky, ktorým sa znižuje počet v nich sa vyskytujúcich druhov a celkové prepojenie krajiny.

Zastavané územia (takmer dvojnásobný nárast)

Rýchlostné cesty a diaľnice (štvornásobný nárast)

(Zdroj: SAŽP/SSC)

53.4%

Viac ako polovica krajiny je pokrytá poľnohospodárskymi pozemkami (48,5%) a zastavanými plochami (4,9%)

Rýchlostné cesty a diaľnice na Slovensku v roku 2019

Rozvoj infraštruktúry často vytvára bariéru pre ekologickú konektivitu:

- »diaľnice, rýchlostné cesty, železnice
- »umelé vodné nádrže a kanály
- »logistické, priemyselné a nákupné centrá
- »sídla
- »rozsiahle oplatenie poľnohospodárskych pozemkov

Ako ovplyvňuje fragmentácia krajiny voľne žijúce živočíchy a ľudí?

Živočíchy prekonávajú človekom vytvorené bariéry a pritom riskujú nielen svoje, ale aj ľudské životy.

V roku 2018

857

nehôd na železničných spôsobených stretom so zverou
(Zdroj: ŽSR)

76

závažných automobilových nehôd
(2 mŕtvi, 9 ťažko zranených, 42 s trvalými následkami) (Zdroj: Policajný zbor SR)

© Mária Apfelová ŠOPSR

Čo môžeme urobiť pre zmenšenie dopadov fragmentácie krajiny a pre zabezpečenie ekologickej konektivity?

Právne nástroje

» Generel územného systému ekologickej stability

» (GNÚSES, prijatý v roku 1992, aktualizácia v roku 2000) Identifikuje základnú ekologickú sieť, je súčasťou Konceptu územného rozvoja SR (KURS 2001). Implementácia tohto dokumentu je náročná vzhľadom na to, že príslušné inštitúcie (v oblasti ochrany prírody, dopravy, poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a regionálneho rozvoja) nespolupracujú integrovaným spôsobom.

» **Ďalšie právne predpisy** súvisiace s územným plánovaním sú koordinované s územnými systémami ekologickej stability (ÚSES):

» **Zákon o územnom plánovaní a stavebnom poriadku** č. 50/1976 Zb.

» **Zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie** č. 24/2006 Z. z.

» **Zákon o vodách** č. 364/2004 Z. z.

» **Zákon o lesoch** č. 326/2004 Z. z.

» **Zákon o ochrane prírody a krajiny** č. 543/2002 Z. z.

» **Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku** (prijatá v roku 1997, aktualizovaná v roku 2014), uvádza biokoridory ako dôležitú súčasť ochrany biodiverzity a trvalo udržateľného využitia zeme. Tento dokument taktiež naráža na problémy pri implementácii v praxi.

» **Strategický plán rozvoja dopravnej infraštruktúry SR** podporuje výstavbu ekoduktov v kontexte znižovania vplyvov dopravy na životné prostredie.

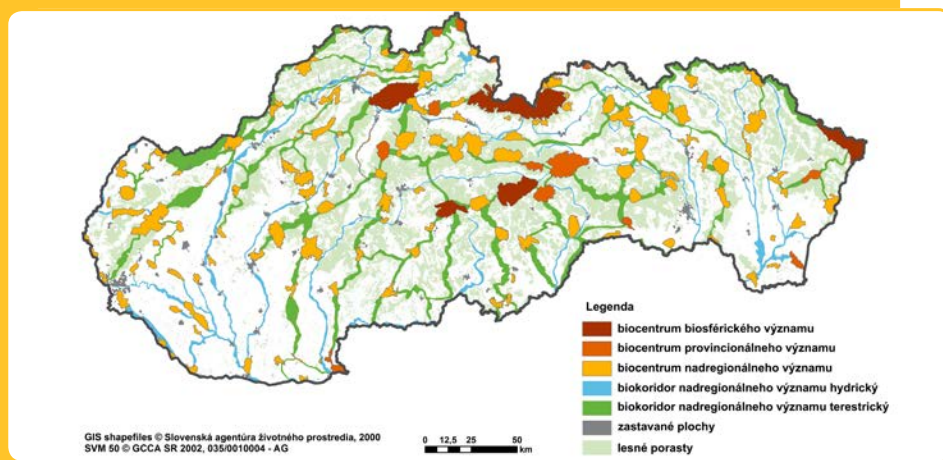
© NDS, National Motorway Company

Územné plánovanie

„Chrbtová kosť“ územnej ekologickej stability na Slovensku je prezentovaná na nižšie uvedenej mape – grafickom nástroji používanom pri územnom plánovaní na národnej úrovni. Mapa zobrazuje biocentrá (11,9% rozlohy krajiny) a biokoridory, ktoré sa prevažne prekrývajú s národnou sieťou chránených území ako aj so sieťou Natura 2000.

biokoridory – priestorovo prepojená sieť ekosystémov, ktoré spájajú biocentrá a umožňujú migráciu a výmenu genetických informácií živých organizmov a ich spoločenstiev, na ktoré priestorovo nadväzujú interakčné prvky

definícia podľa zákona o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z. z.

Názov mapy: Generel územného systému ekologickej stability Slovenskej republiky, 2000

Autori: RNDr. Miroslav Liška et al.

Projekt: Aktualizácia GNÚSES podľa požiadaviek Národného environmentálneho akčného plánu, schválená uznesením Vlády SR č. 350/1996 (SAŽP, 2000)

Praktické riešenia

Ekodukty sú jedným z praktických riešení pre zachovanie konektivity v prípadoch, kedy dopravná infraštruktúra predstavuje bariéru pre migráciu voľne žijúcich živočíchov

Existujúce ekodukty	Ekodukty vo výstavbe	Plánované ekodukty
D1: Mengusovce – Jánovce D1: Važec – Mengusovce D2: pri Moravskom Svätom Jáne	D4: pri Bratislave R7: pri Bratislave	D1: Turany – Hubová D3: Svrčinovec – Skalité R2: Kriváň – Lovinobaňa, Jablonov nad Turňou – Včeláre, Mníchova Lehota – Ruskove, Pravotice – Dolné Vestenice R1: Banská Bystrica – Slovenská Ľupča, Ružomberok

D2: ekodukt pri Moravskom Svätom Jáne

- » bol postavený v roku 2016 pre zachovanie migrácie medzi Alpami a Karpatmi (v rámci projektu Alpsko-karpatský koridor, AKK)
- » AKK vyhral cenu IENE pre najúspešnejší projekt prispievajúci k ekologickej konektivitě
- » bol vybraný pre zoznam príkladov najlepšej praxe Európskej komisie, pre zachovávanie ekologickej stability

Projekt ConnectGREEN sa zameriava na zlepšovanie ekologickej konektivity vo väzbe na územné plánovanie, založené na vedeckých poznatkoch a dátach. Ekologické koridory budú identifikované na základe novej, celokarpatskej metodiky a opatrenia pre obmedzenie ohrozenia pre tieto koridory budú vypracované v štyroch pilotných územiach. Jedným z pilotných území je aj lokalita „Západné Karpaty“ v česko-slovenskom pohraničí.

Projekt je spolufinancovaný z prostriedkov Európskej únie (ERDF, IPA)